

MEĐUNARODNO ISTRAŽIVANJE RAZVOJA ČITALAČKE PISMENOSTI

PIRLS 2021 - OBJAVA REZULTATA

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study)

PIRLS međunarodno istraživanje, sprovodi se pod okriljem IEA (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement) iz Holandije, međunarodno udruženje za vrednovanje obrazovnih postignuća učenika i Boston koledža iz SAD-a. Prvo PIRLS istraživanje sprovedeno je 2001. godine i od tada se sprovodi u petogodišnjim ciklusima. Pored tradicionalnog načina sprovođenja testiranja (papir-olovka), PIRLS 2021 obilježava prelaz na digitalni format procjene postignuća učenika u čitanju. Ciljna populacija PIRLS-a su učenici četvrtog razreda formalnog školovanja, računajući od prve godine ISCED 1 nivoa. Prema IEA politici, učenici mlađi od minimalne prosječne starosti od 9,5 godina u vrijeme testiranja, ne mogu biti testirani. U većini zemalja učesnica, PIRLS razred je četvrti razred osnovne škole jer predstavlja važnu prekretnicu u razvoju čitalačkih kompetencija učenika. Čitalačka pismenost se odnosi na sposobnost razumijevanja i upotrebe pisanih jezičkih oblika, razumijevanja različitih vrsta tekstova, kao i čitalačkih navika i stavova.

U ovom ciklusu PIRLS 2021 učestvovalo je **57 zemalja i 8 referentnih učesnica**. PIRLS 2021 istraživanje - 20 godina praćenja trendova razvoja čitalačke pismenosti učenika zemalja učesnica širom svijeta i pruža uvid u njihove čitalačke sposobnosti, kao i okruženje u kojem se razvijaju. Popunjavanjem upitnika u cilju sakupljanja informacija o kontekstu učenja učestvovalo je ukupno oko **400 000 učenika, 380 000 roditelja/staratelja, 20 000 nastavnika i 13 000 direktora škola**.

Crna Gora je prvi put učestvovala u međunarodnom istraživanju razvoja čitalačke pismenosti učenika u ciklusu PIRLS 2021. Koordinator PIRLS istraživanja u našoj zemlji je Ispitni centar, uz podršku Ministarstva prosvjete. U Crnoj Gori, ovo istraživanje je sprovedeno u periodu od 07. aprila do 20. maja 2021. godine u **140 osnovnih škola**, na uzorku od **4 973 učenika četvrtog razreda**. Prosječna starost PIRLS testiranih učenika je 9,9 godina.

Testiranje je sprovedeno je na papiru. Učenici su odgovarali na pitanja u test-knjižicama koje su sadržavale odlomak iz književnog djela i informativni tekst. Učenici su imali 2 x 40 minuta na raspolaganju za rješavanje oba dijela test-knjižice, dok su za popunjavanje Upitnika za učenike, koji je najvećim dijelom bio usmjeren na stav učenika prema čitanju i na njihove čitalačke navike, imali 30 minuta. Pored učenika upitnike su popunjavali njihovi roditelji, kao i nastavnici i direktori uzorkovanih škola. Putem Upitnika o ranom učenju prikupljeni su podaci roditelja/staratelja učenika koji su učestvovali u istraživanju o iskustvima svoje djece u čitanju. Nastavnici četvrtih razreda (**280 nastavnika**), kao i direktori uzorkovanih škola (**140 direktora**) popunjavali su upitnike kojima su se obuhvatili različiti podaci, od onih o školskom okruženju pa sve do onih o načinu podučavanja u PIRLS razredu.

Uticaj COVID-19 pandemije na učenje

U Crnoj Gori, prema odgovorima roditelja/staratelja, tokom COVID-19 pandemije nije išlo u školu 83% učenika. Taj procenat na međunarodnom nivou je veći (87%). Mnogo negativan uticaj pandemije na napredak u učenju imalo 38% učenika, a donekle negativan uticaj imalo je 40% učenika naše zemlje.

Međunarodne referentne vrijednosti PIRLS 2021

Utvrđene su **četiri PIRLS međunarodne referentne vrijednosti: napredna (625 bodova), viša (550 bodova), srednja (475 bodova) i osnovna** međunarodna referentna vrijednost od **400 bodova**.

Prema međunarodnim rezultatima, ukupno za sve zemlje učesnice, osnovni nivo postiglo je 94% učenika, srednji nivo 75%, viši nivo 36%, dok je napredni nivo postiglo svega 7% učenika.

Najveći procenat učenika koji su postigli napredni nivo su iz sljedećih zemalja: Singapur (35 %), Irska (27 %), Sjeverna Irska (23 %), Hong Kong i Rusija (21 %), Engleska i Sjedinjene Američke Države (18 %).

U Crnoj Gori, naprednu međunarodnu referentnu vrijednost postiglo je samo **2% učenika**. **Osnovni nivo** postignuća u čitanju ima **87%** učenika, dok je srednji nivo postiglo 59% naših učenika.

Sadržajni i kognitivni domen

Prema okviru PIRLS 2021 istraživanje se bazira na pitanjima koja mjere postignuća učenika u okviru sadržajnog i kognitivnog domena. Sadržajni domen se odnosi na **dvije svrhe čitanje** i to: 1. doživljaj književnog djela,

2. prikupljanje i primjena informacija prema nivoima težine odabarnih tekstova. Zastupljenost jedne, odnosno druge svrhe čitanja je jednaka (50%).

Kognitivni domen odnosi se na **četiri procesa razumijevanja pročitanoog teksta**, i to: pronalaženje eksplicitno datih informacija (20%), izvođenje zaključaka (30%), interpretiranje i povezivanje informacija i ideja (30%), kao i procjenjivanje i vrednovanje sadržaja i tekstualnih elemenata (20%).

Postignuti rezultati iz oblasti čitanja

U ciklusu PIRLS 2021 najbolje rezultate ostvarili su Singapur (587), Irska (577) i Hong Kong (573). Ostale zemlje učesnice koje su ostvarile izvrsne rezultate su Rusija (567), Sjeverna Irska (566) i Engleska (558).

Broj bodova koje su postigli učenici iz Crne Gore iznosi **487** što je za 13 bodova manje od međunarodnog prosjeka (500). Od zemalja iz regiona učenici Crne Gore imali su bolja postignuća od učenika iz Sjeverne Makedonije (442) i Kosova (421), dok su postignuća učenika iz Hrvatske (557), Srbije (514) i Albanije (513) iznad PIRLS međunarodnog prosjeka.

Rodne razlike u postignutim rezultatima iz oblasti čitanja

Prema međunarodnim rezultatima može se zaključiti da su u većini zemalja djevojčice u prosjeku ostvarile značajno bolje rezultate u odnosu na dječake ukupno u 51 zemlji, dok u 6 zemalja su jednaka postignuća dječaka i djevojčica.

Crnoj Gori djevojčice su postigle 497, dok su **dječaci** postigli 478 bodova. Može se zaključiti da su djevojčice i u našoj zemlji uspješnije u čitanju od dječaka (19 bodova prednosti).

Najveća razlika u postignućima između djevojčica i dječaka evidentirana je u Južnoj Africi (57 bodova), Bahreinu (49 bodova), Jordanu i Omanu (36 bodova), Saudijskoj Arabiji (35 bodova) i Maroku (33 boda).

Uticaj kućnog i školskog konteksta

PIRLS 2021 ukazuje na vezu između **socioekonomskog statusa** (SES) porodica iz kojih dolaze učenici i njihovih čitalačkih postignuća. Prema međunarodnim rezultatima, učenici sa višim socioekonomskim statusom imaju značajno bolja postignuća u čitanju (543) nego što je to tipično za uspjeh u čitanju učenika sa nižim socioekonomskim statusom (457).

Takođe, u **Crnoj Gori**, učenici sa boljim socioekonomskim statusom pokazali su bolja postignuća (521) u odnosu na učenika sa nižim socioekonomskim statusom (448).

PIRLS upitnicima prikupljamo i podatke **koliko roditelji testiranih učenika vole da čitaju**, te prema tome se može formirati i odnos njihove djece prema čitanju. Međunarodni rezultati pokazuju da oko 1/3 učenika imaju roditelje koji su izjavili da uživaju u čitanju, što pozitivno utiče na prosječna postignuća učenika.

U Crnoj Gori, 51% učenika četvrtog razreda ima roditelje koji mnogo vole da čitaju, dok je procenat roditelja koji pomalo ili ne uživaju u čitanju 49%. Učenici čiji roditelji vole da čitaju imaju u prosjeku 33 poena više uspjeha u čitanju od učenika čiji roditelji donekle vole da čitaju (43%).

U Crnoj Gori, **59% učenika je izjavilo da veoma voli** da čita i njihova postignuća su **495**, dok je samo 8% učenika izjavilo da ne voli da čita, što se i odrazilo na njihova postignuća sa ukupno 472 boda.

Prema međunarodnim rezultatima, prednjače djevojčice u odnosu na dječake koje mnogo vole da čitaju, što je slučaj u 55 od ukupno 57 PIRLS zemalja učesnica. Naravno, i to pozitivno utiče na postignuća u čitanju. Na međunarodnom nivou 42% učenika je izjavilo da veoma voli da čita, dok je 18 % učenika izjavilo da ne voli da čita.

Prema PIRLS rezultatima na međunarodnom nivou evidentan je **pozitivan uticaj ranog početka obrazovanja** na prosječna postignuća, pri čemu viša postignuća u čitanju postižu učenici koji su i prije pohađanja osnovne škole mogli „vrlo dobro” (525) ili „dobro” (500) rješavati čitalačka pitanja.

Isto zapažanje je i za Crnu Goru tj. učenici koji su i prije pohađanja osnovne škole mogli „vrlo dobro” (512) ili „dobro” (490) rješavati čitalačka pitanja imali su znatno veća postignuća u čitanju.

Buduće aktivnosti

Zemljama učesnicima PIRLS pruža jedinstvenu priliku da prikupe međunarodno uporedive podatke o čitalačkim kompetencijama učenika i detaljne informacije o načinima podsticanja čitanja kod kuće, kao i podatke o nastavnim praksama u školama, a sve u cilju kreiranja bolje obrazovne politike i aktivnosti koje se odnose na čitanje s razumijevanjem.

Imajući to u vidu, Crna Gora planira učešće i u sljedećem ciklusu PIRLS 2026. Učenici različitih uzrasta u Crnoj Gori učestvovali su u sličnim testiranjima kroz PISA i TIMSS istraživanja.

Detaljna analiza dobijenih rezultata PIRLS 2021 biće predstavljena u PIRLS nacionalnom izvještaju Crne Gore. Putem sekundarnih analiza može se dobiti još bolji uvid u to šta ovi rezultati zapravo znače za našu zemlju, a sve u cilju boljeg usmjeravanja pedagoške prakse u oblasti čitalačke pismenosti.

U Podgorici,
16. maj 2023.god.

Marina Radović
Savjetnica za međunarodna istraživanja,
Nacionalna koordinatorka za PIRLS & TIMSS
E-mail: marina.radovic@iccg.edu.me
pirlsmne@iccg.edu.me